

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
v/Marianne Angård
Seksjon for vannkraftkonsesjoner
Epost: maan@nve.no

Tlf 22959315

Kopi: sfagpost@statsforvalteren.no; pal.larsen@statsforvalteren.no;

Froland 05.06.2025

Kommentar til: Søknad fra Arendals Vasdrags Brugseierforening (AVB) om dispensasjon fra minstevannføringskrav fra Nelaug.- 15.05.2025

Vi viser til at vi er gjort kjent med søknad fra Arendals Vassdrags Brugseierforening (AVB) om dispensasjon fra minstevannføringskrav fra Nelaug i e-post fra Statsforvalter 01.06.2025 kl. 20.18.

Nedre Nidelv Elveierlag (NNE) organiserer grunneiere fra Bøylefoss og til utløpet i Arendal. Det er 214 grunneiere som har eiendom langs Nidelva og er organisert i NNE. Vi kjenner elva veldig godt og vil i høyeste grad bli berørt av en tillatelse.

Vi synes det er utrolig at vi ikke blir ansett som part og blir hørt når en slik søknad skal behandles. Vi klager på at vi ikke blir hørt i en slik sak. Når vi nå er kjønt med saken vil vi komme med kommentarer.

NNE arbeider aktivt for at Nidelva skal bli en god elv for villaksen og andre arter. Nidelva ble fullkalket i 2006 og vi arbeider særdeles aktivt både med Nidelva og tilgrensende elver og bekker for best mulig gyte- og oppvekstforhold. I år kan det nevnes at vi har fått tilskudd fra Miljødirektoratet på kr 365 000 til tiltak i Songeelva. Videre har vi gjennom lang tid arbeidet for å få laksetrapp på Rygene. Etter godt arbeid fra flere ble den realisert i 2021. Vi arbeider også svært aktivt for at vi skal få laksetrapp på Eivindstad. Vi forventer at den kan bygges i 2026. Da vil villaksen kunne vandre til Bøylefoss. I år forventer vi at ca. 10 000 smolt eller mer har vandret ut Nidelva. I 2024 passerte ca. 1250 laks Rygene på vei til Eivindstad. Med en snittvekt på 2 kg er det 2500 kg villaks som skal finne sine gyteområder mellom Rygene og Eivindstad.

NNE er også meget aktive i arbeidet i den etablerte Reetableringsgruppa for Nidelva som vi var pådriver for å etablere i 2003.

Her er deltakerne:

- Statsforvalter, Martin Rognli Johansen
- Å Energi, Svein Haugland m.fl.
- Representant for kommunene, Grimstad, Arendal og Froland, Yngve Ramse Trædal
- Leder av kalkingsprosjektet, Øyvinn Froland
- Roy Malvin Langåker fra Miljødirektoratet – får møteinnkalling og referat
- Nedre Nidelv Elveierlag v/leder Kjetel Vidar Kittelsen

Så til selve saken.

Det søkes om å slippe 30 m³/s fra Nelaug i tidsrommet juni/juli og frem til 1. oktober. I 2010, 2011, 2018 og i 2022 ble det søkt og innvilget tillatelse. I 2025 sendes det på ny tilsvarende søknad.

Vi forventer at slike søknader vil komme i årene fremover om ikke det stilles andre krav til regulering i vassdraget. Situasjonen oppstår med tørr vår og snøfattig vinter. Det må vi sannsynligvis også regne med i årene som kommer. Vi kan også frimodig si at 1 m³/s er mer verdt i januar enn 1m³/s er i juni. Burde man ikke forutse situasjonen som oppstår. Er det en forventning fra AVB om at dispensasjon innvilges hver gang? Stiller NVE krav til «føre var» prinsippet?

Hva er konsekvensene i Nidelva ved redusert vannføring?

Vi har lest søknaden fra AVB og vil kommentere noen utsagn/påstander fra søknaden. s.4.

....I 1992 ble det, sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder, gjennomført et prosjekt med redusert vannføring ut av Nelaug til 30 m³/s for å dokumentere tilstanden og konsekvensene i elva fra Nelaug til Rygene. Det var svært små forandringer i elva og konsekvensene var neglisjerbare. ...

I 1992 var det ikke fokus og svært lite laks i Nidelva. Nidelva var ikke fullkalket. Det ble den først i 2006 og situasjonen da - er ikke relevant for den situasjonen vi har nå. Ovennevnte kan ikke brukes som argument.

s.4

....Regulanten har opparbeidet seg god kunnskap om hvordan lav vannføring vil påvirke gytegrøper og laksunger, så er vår oppfatning at forskjellen mellom 40 og 30 m³/s ser ut til å være så liten at dette bør være akseptabelt (se vedlagte rapport fra NORCE)

Er regulanten AVB så er det ikke kjent for NNE hvilken kompetanse de har for å skape seg en oppfatning av akseptabelt.

s.5

Gyte- og oppvekstområder for laks

Det er relativt få gyteområder for laks i Nidelva. Det er etablert gyteområder ovenfor Blakstadbroa som ikke berøres ved lavere vannstand. Det største gyteområdet finner man ved Espeland, ca. 1 km nedstrøms Eivindstad kraftverk. Effektene på dette gyteområdet har blitt dokumentert ved samme vannføringsreduksjoner som det nå søkes om, det vil si i 2018 og 2022.

Vi blir provosert av påstanden om at det er relativt få gyteområder i Nidelva. Hvilket belegg har søker for den påstanden?

Agder Energi har etablert gyteområder ved utlegging av grus ovenfor Blakstadbrua. Det vil jeg tro at i mindre grad berøres av endret vannføring.

Videre har Agder Energi også etablert oppvekstområde ved Espeland på vestsiden av elva. Her vil en reduksjon i vannføring føre til tørrlegging / svært liten vannoverdekning og det må regnes med konsekvenser ved dødelighet for laksunger/smolt. Strekket fra Espeland og nedstrøms er svært bredt og grunt og endret vannføring vil ha konsekvenser for gyteområder. NORCE har riktignok gjort en vurdering, men AVB referer: **I følge NORCE rapporten fra 2022 vil noe av dødeligheten som følge av tørrlegging av gyteområder kunne kompenseres med lavere tetthetsavhengig dødelighet blant laksungene.**

Det er et udokumentert utsagn som vi ikke forstår. Vi mener at redusert vannføring fører til reduksjon i gytemuligheter.

Et forhold vi observerer hvert år med høy vanntemperatur er at villaksen er mer utsatt for dødelighet. Mindre vann i elva vil føre til høyere temperatur. Som eksempel innfører vi tiltak og forbyr «Catch & Release» når temperaturen i vannet overstiger 20 grader.

Med en vannføring på 30 m³/s vil det sannsynligvis føre til at vannføringen i minstevannføringssløpet nedstrøms Rygene blir 30 m³/s. Vår oppfatning er at turbin i kraftstasjonen på Rygene ikke kan kjøres på så lav vannføring. Det er positivt for villaksen nedstrøms Rygene med 30 m³/s fremfor 5 m³/s som er konsesjonskravet.

Vi vil kommentere rapporten fra NORCE som det henvises til – rapport 495

Noen pkt i rapporten

s.7

....På strekningen videre oppstrøms fra Eivindstad og opp mot Bøylefoss er det flere partier som er vurdert som egnet gyte og ungfiskhabitat....

....De beste gyteområdene finnes i minstevannføringsstrekningen, i Froland nedstrøms Blakstadbrua og ved Neset, Espeland og noen områder mellom Evenstad kraftverk og Bøylefoss (Gabrielsen et al. 2021)....

s.16 pkt. 4.3

Samlet ble det kartlagt 21 911 m² med mulig gyteareal på delstrekningene, basert på "expert judgement" fra flybilde (substrat, lokasjon, eller gytedyner synlig eller gytegroper registrert). Dette er sannsynligvis et underestimat av faktiske forhold. Det bør gjennomføres en detaljkartlegging av gyteområder for et bedre estimat. Over alle delstrekninger er det 3 % av gyteområdet som blir tørrlagt ved 49 m³/s (Tabell 2). For de tre delstrekningene Espeland, Bøylestad og Bøylefoss er det hhv 4, 0, og 6 %. Ved en ytterligere reduksjon av vannføring ned til 31m³/s, øker tørrfallet til samlet 12 % av gytearealet, og utgjør 10, 21 og 10 % i de tre delstrekningene.

s.27 pkt 5 – midt på siden

...På den andre side er det avgjørende hvilke områder som blir tørrlagt. Gyte og oppvekstområder er nøkkelhabitat for produksjon. Våre beregninger tilsier at om lag 12 % av gyteområdene blir tørrlagt. Dette er noe som bør unngås.....

s.28- øverst

.....Generelt vil likevel en reduksjon av vanndekt areal begrense områdene ungfisken kan leve på og dermed økt fisketetthet, altså at fisken trenges sammen på et mindre område. Økt fisketetthet kan redusert fiskens vekst, redusert overlevelse og gi økt fare for sykdomsutbrudd (Einum & Nislow 2011).....

s.29- øverst

....Lav vannføring og høye temperaturer i elva oppstrøms Rygene vil likevel kunne være negativt for gytelaksen, spesielt den som ankom tidlig og ble stående på elva gjennom sommeren. Kombinasjonen av at laksen samler seg i hølene og høy temperatur kan være stressende for fisken.....

s.30 Konklusjon NORCE

....Våre beregninger tilsier at om lag 12 % av gyteområdene blir tørrlagt ved en reduksjon fra 49-31 m3/s. Dette er noe som bør unngås.....

Oppsummering fra Nedre Nidelv Elveierlag

En reduksjon i vannføring fra 40 – 30 m3/s har negative effekter for villaksen. Det beskrives tydelig i rapporten fra NORCE.

I rapporten tar man opp tørrlegging av områder, men vi har også områder som har så liten vannoverdekning at det er uegnet som gyteområder og oppvekstområder. Vi vil derfor mene at det har konsekvenser utover områder som tørrlegges. Det vil også ha mulige konsekvenser med økt vanntemperatur i sommermåned uten at det er særlig nøye beskrevet.

Vi ønsker at NVE leser rapporten fra NORCE før søknaden behandles.

Redusert vannføring i fiskeperioden og i den del av året som er viktig for villaksen vil ha konsekvenser.

Vi ser at samfunnsmessig kan det være riktig å tillate en endret vannføring, men det er også en økonomisk fordelaktig side for de som forvalter vannet. «Salg av vann» når markedet betaler mer - er gunstig.

Når det oppstår en skade slik redusert vannføring vil føre til vil vi spørre om hvilke kompenserte tiltak som NVE ser for seg. Vil søker bli pålagt kompenserende tiltak – erstatning? Kan NNE få erstatning når vi forvalter elva og lider et tap?

Villaks er en viktig art å hegne om og forvalte på best mulig måte. Nidelva er i en oppbyggingsfase. Vi har ikke problem med oppdrettslaks. Vi har ikke innsig av pukkelaks. Vi har ikke oppdrettsanlegg ved utløpet i sjø. Nidelva mener vi er i en særstilling for å ta vare på og forvalte villaksen.

Vi vil også nevne Havbruksmeldingen som nylig er vedtatt på Stortinget og hvor det er tatt stilling til viktigheten og de naturverdiene villaks representerer i Norge og verden.

Villaksfisket starter i Nidelva 15. juni og varer normalt frem til 15.09. Barn og ungdom under 18 år fisker gratis. Alle jenter/kvinner fisker gratis uansett alder. Vi har vanligvis også en uke hvor det er gratis fiske for alle.

Vi håper NVE leser våre kommentarer.

Vennlig hilsen

Kjettei Vidar Kittelsen

Leder

Nedre Nidelv Elveierlag

Adresse: Reiersøveien 205, 4820 Froland

Epost: kvk@ereas.no

Kopi:

Statsforvalteren i Agder

Epost: stagspost@statsforvalteren.no